

Умения на 21 век

Проф. дпн Сийка Чавдарова - Костова
СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика

Умения на/за 21 век

«От холистична гледна точка образованието трябва да помага за осигуряването на младите хора с инструментите, от които се нуждаят, за да станат **ангажирани мислещи хора, устойчиви и находчиви учащи се, хора, които творчески решават проблеми и активни членове на своите общности.**»

Lamb, S. K. Maire, E. Doeske. Key Skills for the 21st Century: an evidence-based review, 2017, p.3

Умения на/за 21 век

- ▶ От гледна точка на постигането на успешност като цел на образованието.
- ▶ „Това е не само успехът в училище, но много важно - извън училище, да бъдат способни да изграждат своята кариера, да живеят пълноценен живот и да участват ефективно като граждани на своите общности.“
- ▶ Оттук - „широка концепция за уменията, където придобиването на умение е синоним на развиване на когнитивен, поведенчески или емоционален опит, който може да бъде прилаган в ключови области на дейност“.

Умения на/за 21. век

- ▶ Умения за настоящия живот
- ▶ Умения за бъдещия живот - Какво ще бъде бъдещето?
 - Умения за учене;
 - Умения за живеене с другите - в семейството, в общността;
 - Професионални умения;
 - Умения за постигане на благополучие - здравословен начин на живот /физическо и психично здраве/.
- ▶ Какво очаква образователната система:
 - Уменията да се решават тестове като основни развивани умения?
 - или...
- Дефиниране на уменията през образователните цели - като резултати от обучението и възпитанието.

Умения на 21 век

- ▶ Критично мислене
- ▶ Творчество
- ▶ Метакогниция
- ▶ Решаване на проблеми
- ▶ Сътрудничество
- ▶ Мотивация
- ▶ Самоефикасност
- ▶ Добросъвестност
- ▶ Упоритост
- ▶ Постоянство
- ▶ Интелигентност
- ▶ Създаване
- ▶ Интелигентност
- ▶ Интелигентност
- ▶ Социална интелигентност
- ▶ Стимулиране на дейност
- ▶ Рефлексия
- ▶ Нравственост
- ▶ Характер
- ▶ Характер

Lamb, S. K. Maire, E. Doeske. Key Skills for the 21st Century: an evidence-based review, 2017, p.3

Влияние на някои от уменията върху учебните постижения - Hattie, J., 2015

- ▶ Решаване на проблеми 0,63 - висок ефект;
- ▶ Учене в сътрудничество 0,52 - среден ефект;
- ▶ Метакогнитивни стратегии 0,52 - среден ефект;
- ▶ Самоефективност 0,47 - среден ефект;
- ▶ Мотивация 0,44 - среден ефект;
- ▶ Комуникативни стратегии 0,43 - среден ефект;
- ▶ Творчество 0,35 - среден ефект.

Развитие на уменията на 21 век в училищна среда

- ▶ Различна степен на развитие на тези умения - в зависимост от „училищния контекст“.
- ▶ Голяма значимост на конкретния контекст, в който се развиват уменията - „частично зависими от контекста и съдържанието“.
- ▶ „Да имаш умения в творческото и критичното мислене в математиката може да не се транслира към творческо и критично мислене в английския език.“
- ▶ Ако това е така, тогава каква е степента на **трансверсалност** на уменията?
- ▶ „Някои от уменията са свързани с учебни постижения“
- ▶ „развитие на по-широки умения в области като **социални взаимодействия, междупредметно мислене и използване на дигитални медии**“

Знания и умения - съпоставяне

Знанието е:

- фактологично и феноменологично;
- конкретно и абстрактно;
- то се преподава - от учителя,
- усвоява, възприема, научава, възпроизвежда - от ученика

Умението е:

- приложение на знанието в теоретичен или практически контекст;
- може не;
- приближаване към способността (а оттук - и към компетентността);
- то се демонстрира - от учителя,
- развива, усъвършенства - от ученика.

Пътят към развитие на уменията

- **Достатъчно време за развитие на уменията:**
 - предпоставено в учебните програми като съотношение между време за знания и време за умения;
 - предпоставено в учебниците под формата на задачи за упражнения в съпоставимост с обема на текстовете за знания.
- **Ресурсно обезпечаване на формирането на уменията:**
 - печатни ресурси;
 - дигитални ресурси;
 - ресурси за развитие на умения за експериментиране;
 - ресурси за развитие на професионални умения;
 - други видове ресурси.
- **Учителят:**
 - като потребител на ресурси за развитие на умения;
 - като създател на ресурси за развитие на умения.

Учителят като субект на развитието на умения

- ▶ Преподаване или развитие на умения
 - Чрез учебно съдържание
 - Чрез методи на обучение
 - Чрез образователна среда
- ▶ Измерване на умения
 - Качество на методите за измерване на уменията
- ▶ Оценяване на умения
 - Качество на методите за оценяване на уменията

Измерване и оценяване на уменията

- ▶ „Докато е отделено значително внимание на развитието на рамки и типологии на уменията, много по-малко внимание е било обърнато на тяхното измерване и оценяване.“
- ▶ Трудности при измерванията на „меките“ умения - доближаване до психологически измервания.
- ▶ По-лесно измерване на когнитивните умения - възможности за „пряко измерване“.
- ▶ Комбинация от методи за измерване и оценяване на уменията - количествени и качествени.
- ▶ *Lamb, S. K. Maire, E. Doeske. Key Skills for the 21st Century: an evidence-based review, 2017, p.5*